

LARPIA

Łarpia

To zbuntowane dziecię żelaznej zasady,
że koliste meandry prąd wartki wyrówna
i jak szeroka magistrala – rzeka główna
wtoczy się w odchłań mórz i oceanów świata.

Łarpia – Odry córa,
Nie chciała sobą spełniać powinności głębin.
Z uporem, cierpliwie, własny nurt tożsamości
wśród łąk i trzcin wysokich sobie wyżłobiła.

Tu, w gęstwinie, wspomina miasta Polic dzieje
i marzy, by jej wody zakwitły żaglami
jak wiosną rozłożyste lilii białych szale,
Łarpia – Odry córa.

Helena Pilarska

Police, 7 maja 2012 r.

Szanowni Państwo,

Dziesięć lat temu mieszkańcy Polic założyli Stowarzyszenie Ekologiczne „Łarpia”, które prowadzi działalność z zakresu ochrony środowiska i przyrody. Naszymi nadrzędnymi celami są: doprowadzenie do oczyszczenia wód Łarpia, uporządkowanie jej nadbrzeży oraz promowanie terenów do niej przylegających, w szczególności obszaru wyspy Polickie Łąki. Dużą uwagę przywiązujemy również do edukacji ekologicznej oraz upowszechniania wiedzy z zakresu nauk przyrodniczych. Podejmując działania staramy się nie tylko pokazywać cele i kierunki naszej pracy, ale także uczymy wrażliwości na piękno środowiska, które nas otacza. W ramach realizacji zadania z zakresu działalności pożytku publicznego pod nazwą „ekologia, ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego”, przygotowaliśmy publikację niniejszego folderu. Jego wydruk został sfinansowany ze środków budżetu gminy Police. Wydanie tej pozycji przyczyni się do promowania tych interesujących terenów oraz podniesie świadomość ekologiczną lokalnej społeczności. W ocenie naszego Stowarzyszenia, wyspa Polickie Łąki i Łarpia są cenne przyrodniczo ze względu na występowanie terenów, będących doskonałym obszarem dla bytowania wielu gatunków zwierząt i roślin. Stanowią one nasze wspólne dziedzictwo przyrodnicze. Łarpia jest również miejscem, które można wykorzystać do uprawiania sportów wodnych, w szczególności kajakarstwa lub żeglarstwa. Zapraszamy do współpracy wszystkich, którzy kochają czyste środowisko i czynny wypoczynek. Jako przedstawiciel Stowarzyszenia chciałbym złożyć podziękowania dla Burmistrza Polic Pana Władysława Diakuna za życzliwość przy realizacji wyżej wymienionego zadania.

Zachęcam do zapoznania się z treścią publikacji przygotowanej przez nasze Stowarzyszenie oraz odwiedzania terenów nad Łarpia.

Prezes Stowarzyszenia
Wiesław Gawel

Kalendarium wydarzeń związanych z Łarpią

- VII wiek**..... początki istnienia osady słowiańskiej nad Łarpią, o czym świadczy znalezione cmentarzysko, a także inne przedmioty z okresu wczesnego średniowiecza (rejon Mścięcina).
- IX wiek**..... osadnictwo nadrzeczne związane z epoką tzw. grupy osad patriarchalnych (stanowiących związek genetyczny jej mieszkańców).
- X wiek** osada nad Łarpią pełni funkcję strażniczo-ostrzegawczą (ma strategiczne usytuowanie na grząskim podłożu przy wyspie Polickie Łąki i rozlewisku Łarpi).
- Pocz. XI w.** zmiana usytuowania i charakteru osadnictwa nadłarpiańskiego. Przeniesienie osady z rejonu Mścięcina w rejon Police-rynek.
- 1260 r.**..... nadanie praw miejskich osadzie Police wraz z rozszerzeniem przywilejów w zakresie gospodarki wodnej na Łarpi i Odrze.
- 1338 r.**..... zagospodarowanie polderów dorzecza Łarpi przez Heninnga von Steinbeck pod uprawę i suszarnie chmielu.
- XIV w.** zagospodarowanie nabrzeży rzeki Łarpi przez tworzenie placów składowych dla towarów: drewna, karpiny, zboża i wapna. Wybudowano nad rzeką bramę miejską – Bramę Wodną zwaną Drzewo.
- XV w.**..... konieczność ładowania towarów na większe łodzie i barki spowodowało wybudowanie nabrzeża Bollwerk, pogłębiono koryto rzeki oraz zbudowano zwodzony most.
- 1716 r.**..... zajęcie i przekształcenie na cele wojskowe portu handlowego na Łarpi przez wojska rosyjskie. Sytuacja została powtórzona w roku 1720 przez wojska pruskie.
- XIX w.**..... wprowadzenie na Łarpi regularnej żeglugi statków wycieczkowych „Delfin” i „Salamandra” w związku z rozwojem Mścięcina jako kurortu. Nad Łarpią zbudowano: stocznię rzeczną, cegielnię, farbiarnię i zakłady ceramiczne (w związku z dużym zapotrzebowaniem na wodę).
- Koniec XIX w.** oddanie do użytku ulicy dojazdowej „An der Larpe” łączącej przystań statków wycieczkowych ze stacją kolejową w Mścięcinie. Rozebrano zabudowę drewnianą i zastąpiono ją budynkami z cegły.
- Pocz. XX w.**.... powstanie na nabrzeżu nowych zakładów szkodniczych budujących metalowe łodzie i kutry rybackie. Uruchomiono regularną linię rejsów parostatku „Pölitz” zawijającego do Trzebieży, Wolina, Świnoujścia i Szczecina.

Widok Polic od strony Łarpi z 1848 r.

1909 r. oddano do użytku wodociągi i kanalizację wraz z oczyszczalnią ścieków przy ob. ul. Dębowej.

1909 i 1913 r. ... wielkie powódzie w mieście Police spowodowane wylaniem Łarpi i Odry. Przyczyniło się to do rozebrania starego, zwodzonego, drewnianego mostu i zastąpienia go stalowym.

1912 – 14 r. budowa nowej stoczni rzecznej nad Łarpia.

1936 r. oddano do użytku prom pasażersko-towarowy „Randow” pływający na trasie Police – Święta – Stepnica.

1940 r. w miejscu ujścia Łarpi do Domiaży próbowano zakotwiczyć statek Bremerhaven, który jednak przeholowano kilkaset metrów dalej, tworząc na nim więzienie dla 1000 jeńców, głównie Polaków pracujących w fabryce benzyny syntetycznej „Hydrierwerke”.

1945 r. utworzenie Enklawy Polickiej. Port na Łarpi stał się bazą przeładunkową demontowanej przez Rosjan fabryki „Hydrierwerke”.

03.07.1998 r. ... oddanie do użytku ułożonego rurociągu tłocznego z przepompowni ścieków przy ul. Dębowej do oczyszczalni ścieków Zakładów Chemicznych „Police” S.A., co przyczyniło się do poprawy jakości wód Łarpi.

07.05.2002 r. ... z inicjatywy Pani Elżbiety Kruszyńskiej zostaje założone Stowarzyszenie Ekologiczne „Łarpia” w Policach. Rozpoczęcie działań na rzecz oczyszczenia Łarpi oraz edukacji ekologicznej wśród dzieci i młodzieży z Polic.

2004 r. rozpoczęcie, z inicjatywy Stowarzyszenia Ekologicznego „Łarpia” w Policach oraz Akademii Rolniczej w Szczecinie, cyklu prac badawczych określających bioróżnorodność organizmów występujących w Łarpi, stopień jej zanieczyszczenia oraz możliwości zagospodarowania wyspy Polickie Łąki.

2010 r. 750 rocznica nadania praw miejskich Policom.

28.09.2011r. z inicjatywy Stowarzyszenia Ekologicznego „Łarpia” zostają rozpoczęte prace związane z pogłębianiem i oczyszczaniem części Łarpi.

08.05.2012 r. uroczyste obchody 10-lecia istnienia Stowarzyszenia Ekologicznego „Łarpia” w Policach.

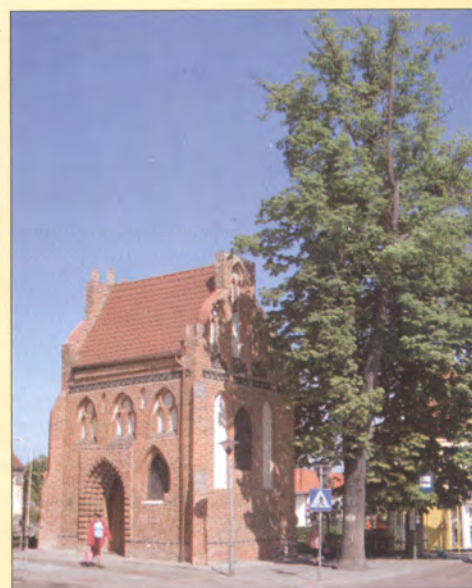
Wiesław Gawel

Łarpia widok z początku XX w.

Jeden z symboli Polic - fontanna pokazująca łączność Policzan z Łarpia, rzekami i morzami. Postać panny wodnej symbolizuje Amfitryte, która w mitologii greckiej jest, między innymi, opiekunką rybaków i żeglarzy. Policki wizerunek bogini powstał latem 1976 r.

Gotycka kapliczka w pobliżu Łarpi

Ważne liście ...

Liście spotykamy najczęściej na drzewach i krzewach. W większości przypadków są koloru zielonego, który zawdzięczają występującemu w nich barwnikowi, zwanemu chlorofilem. To właśnie on odbija część padającego na liście promieniowania świetlnego o długości fali światła zielonego w przedziale od 490 do 560 nanometrów. Odbite światło dociera do naszego narządu wzroku i dlatego liście postrzegane są w zielonym kolorze.

Istnieje duża różnorodność kształtów liści, lecz zawsze cechuje je to samo przystosowanie do zasadniczych funkcji w życiu rośliny, którymi są: fotosynteza, transpiracja (wyparowywanie wody z rośliny) oraz wymiana gazów. W tym celu liście roślin przyjmują płaski kształt, zwiększając powierzchnię zetknięcia się z powietrzem atmosferycznym i padającymi na nie promieniami świetlnymi. Dla ludzi i zwierząt proces fotosyntezy odgrywa bardzo ważną rolę, gdyż podczas jego przebiegu rośliny pobierają z powietrza dwutlenek węgla, a uwalniają do atmosfery tlen niezbędny podczas oddychania. Fotosynteza jest skomplikowanym procesem biologicznym, obejmującym przemiany związków chemicznych, który możemy w uproszczeniu przedstawić za pomocą następującego równania: $6 \text{CO}_2 + 6 \text{H}_2\text{O} + 472,8 \text{ kJ} \rightarrow \text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6 + 6 \text{O}_2$. Proces ten następuje w obecności chlorofilu, który pochłania energię świetlną – absorbując część światła słonecznego (widzialnego), w największej ilości, w zakresie światła niebieskiego i czerwonego. Pochłanianie energii powoduje, iż chlorofil zaczyna emitować elektrony, a na ich miejsce przyłącza elektrony z cząsteczek wody, ulegającej wtedy rozpadowi na tlen i wodór. To wówczas tlen dyfunduje z komórki liścia na zewnątrz i może być wykorzystany do oddychania przez ludzi i zwierzęta. Natomiast powstający wodór bierze udział w przemianach dwutlenku węgla (pobieranego z powietrza), z którego po przekształceniach powstaje trójwęglowy związek - kwas fosfoglicerylowy. Jest on przekształcany w inny trójwęglowy związek - aldehyd fosfoglicerylowy. Aldehyd ten jest produktem wyjściowym do wytworzenia wszystkich związków organicznych występujących w roślinach, np.: cukrów i białek. Fotosynteza jest więc podstawowym procesem biologicznym warunkującym życie na Ziemi i jedynym liczącym się procesem wytwarzającym materię organiczną z nieorganicznej (w wyniku której powstaje biomasa roślin). Człowiek pobiera do oddychania powietrze atmosferyczne - w nim znajduje się około 21% tlenu i 0,03% dwutlenku węgla. Z naszego organizmu wydychamy powietrze, w którym jest tylko 17% tlenu i aż 4%

Wiele drzew rośnie bezpośrednio przy linii brzegowej Łarpi

Na terenie wyspy Polickie Łąki występują miejsca, w których liście „otaczają” nas z każdej strony

*Liście wierzby szarej (syn. łoża) *Salix cinerea* gatunku typowego dla podmokłych terenów*

dwutlenku węgla. Szkodliwym dla naszego zdrowia jest już oddychanie powietrzem zawierającym od 1-5% dwutlenku węgla. Przebywanie w miejscach, gdzie występuje około 10% stężenie dwutlenku węgla powoduje utratę naszej przytomności. Dlatego liście, które pochłaniają dwutlenek węgla, a dostarczają nam niezbędny do oddychania tlen, są dla nas tak ważne.

Liście topoli białej (syn. białodrzew) *Populus alba*, której ciekawe okazy można zobaczyć na terenie wyspy Polickie Łąki w pobliżu ujścia Cieśnicy do Odry, z lewej strony górna część liścia, z prawej dolna część liścia

Na terenie wyspy Polickie

Łąki wiele drzew rośnie w pobliżu Łarpi. Część liści spada więc bezpośrednio do wody. Spełniają one nadal ważną funkcję w przyrodzie. Gdy wpadną do rzeki z ich tkanek „wypłukiwane” są substancje rozpuszczalne w wodzie np. węglowodany i aminokwasy. W efekcie - w przeciągu dwóch dni następuje znaczne zmniejszenie masy liści. Po kilku dniach możemy obserwować, iż na liściach pojawiają się różne gatunki mikroorganizmów - w przeważającej części są to bakterie i grzyby, które tworzą na ich powierzchni przezroczystą błonę, nazywaną biofilmem. Rozwijające się na liściach bakterie i grzyby powodują, że zawarte w nich substancje stają się możliwe do wykorzystania jako pokarm przez gatunki zwierząt posiadających umiejętność rozdrabniania liści (najczęściej są to larwy owadów). Należą do nich, między innymi: ośliczka pospolita *Asellus aquaticus*, kielż zdrojowy *Gammarus pulex*, chruścik *Anabolia nervosa*. Wpadające do wody liście są także doskonałą kryjówką przed drapieżnikami dla małych stadiów rozwojowych zwierząt np.: ryb, płazów i gadów. Wiele gatunków zwierząt składa i ukrywa również wśród liści swoje jaja. Larwy chruścika z gatunku *Glyphotaelius pellucidus* wykorzystują wpadające do wody liście jako materiał do budowy swoich domków. W wodzie liście nadal odgrywają ważną rolę, gdyż uczestniczą w przemianach mineralizacji materii organicznej oraz są wykorzystywane przez zwierzęta jako źródło pokarmu, miejsca ich kryjówek i rozwoju.

Przemysław Biegus

Z mostu przy ul. Dębowej widać wiele drzew rosnących przy Łarpi

Gleby wyspy Polickie Łąki

Gleby występujące na obszarze wyspy Polickie Łąki można podzielić na dwa typy: mady rzeczne i gleby mułowe. Powstawanie mad rzecznych zależy od czasu trwania zalewu powierzchniowego i wahań poziomu wód gruntowych. Obniżenie lustra wody gruntowej doprowadziło do mineralizacji materii organicznej, co sprzyjało rozwojowi tego typu gleb.

W północnej części wyspy występują mady rzeczne właściwe. Gleby te charakteryzują się profilem warstwowanym, w którym poszczególne warstwy są zróżnicowane pod względem składu granulometrycznego. Mady rzeczne, właściwe dla wyspy Polickie Łąki, cechuje także znacznej miąższości poziom próchniczny o stosunkowo dużej zawartości części mineralnych, a małej zawartości próchnicy.

W północno-wschodniej części wyspy znajdują się mady próchniczne. Mady tego typu również cechuje warstwowa budowa, przy czym ich uziarnienie jest w mniejszym stopniu zróżnicowane. Cechą charakterystyczną tych gleb jest wyraźnie ukształtowany poziom próchniczny, który w przypadku wyspy Polickie Łąki ma około 40 cm i gruzełkowatą strukturę. Jest to poziom o dużej zawartości materii organicznej, o czym świadczy czarna lub ciemnoszara barwa. Cechą

Profil gleby mułowej

wspólną mad występujących na terenie wymienionej wyspy jest wyraźne oddolne oglejenie świadczące o niedoborze tlenu.

Gleby mułowe zostały utworzone w zachodniej części wyspy, która jest terenem okresowo zalewanym w wyniku zniszczenia systemu melioracyjnego. Gleby mułowe właściwe występują w środkowej i zachodniej części wyspy Polickie Łąki. Profil glebowy charakteryzuje się znaczną zawartością materii organicznej oraz silnym oglejeniem jego w środkowej i dolnej części profilu. Jest to gleba bardzo mokra, może mieć także amorficzną budowę.

W części południowej wyspy znajduje się gleba torfowo-mułowa. W profilu glebowym występuje warstwa torfu o włóknistej strukturze, warstwa mułu z niewielką domieszką piasku oraz warstwa namułu utworzonego w czasie osadzania się cząstek mineralnych podczas wylewu rzeki. Występują także silnie rozłożone resztki roślin i drewna, które wskazują na to, że przebiegające wcześniej procesy mikrobiologiczne były intensywne.

Z powodu wysokiego poziomu wód gruntowych gleby terenu wyspy Polickie Łąki można zaliczyć do kategorii gleb okresowo podmokłych.

Monika Witczak

*Tereny wyspy Polickie Łąki porasta rzadko występująca kalina koralowa (*Viburnum opulus*)*

*W wielu miejscach wyspy można zobaczyć bez czarny (*Sambucus nigra*)*

Wodne kwiaty ...

Brzegi oraz wody Łarpi porasta wiele gatunków roślin, krzewów oraz drzew. Szczególnie wspaniałe są rośliny wodne, które w okresie letnim unoszą na powierzchni wody piękne kwiaty. Należą do nich, między innymi: grzybień biały, grążele żółte oraz strzałki wodne.

Grzybień biały (*Nymphaea alba*) – duża roślina o długości przekraczającej nawet 2 m. Rośnie przyczepiona do dna przy pomocy palowego systemu korzeniowego. Na powierzchni unoszą się okrągłe lub elipsowate liście o wielkości od 10–30 cm. Są one koloru zielonego, a od spodu posiadają brązowe plamy. W okresie letnim zdobią ją duże 8-14 cm białe kwiaty z żółtymi znamionami słupków. Kwitnie od czerwca do września.

Grzybień biały (*Nymphaea alba*)

Grażel żółty (*Nuphar luteum*) – duża roślina o długości przekraczającej nawet 2 m. Rośnie przyczepiona do dna przy pomocy palowego systemu korzeniowego. Na powierzchni unoszą się okrągłe lub elipsowate liście o wielkości od 10–30 cm. W okresie wiosennym i letnim roślina ma żółte kwiaty o średnicy 3,5–5 cm. Kwiaty posiadają pięć płatków. Kwitnie od maja do września.

Grażel żółty (*Nuphar luteum*)

Strzałka wodna (*Sagittaria sagittifolia*) – roślina o długości do 100 cm. Nad powierzchnią wody unoszą się charakterystyczne zielone liście w kształcie strzałki. Natomiast liście, które znajdują się w wodzie oraz pływają po jej powierzchni, mogą być kształtu wstęgowatego lub przypominającego łyżkę. W okresie letnim posiada delikatne, białe kwiaty o wielkości 1 cm. W środkowej części są one fioletowe lub purpurowe. Kwitnie w lipcu i w sierpniu.

Strzałka wodna (*Sagittaria sagittifolia*)

Przemysław Biegus

Podmokle gleby sprzyjają rozwojowi różnych gatunków wierzby oraz trzciny pospolitej

Teren wyspy Polickie Łąki można zwiedzić także rowerem

Nietoperze z Polic ...

Łarpia to doskonałe miejsce żerowania dla nietoperzy zimujących na terenie starej fabryki paliw płynnych w Policach. Każdego roku przylatuje tam około 1300 osobników należących do 8 gatunków. Te chronione ssaki zimują w mrocznych podziemnych korytarzach, nieniepokojone przez ludzi i swoich zwierzęcych wrogów. Gdy przychodzi wiosna i wybudzają się one ze snu zimowego, priorytetem staje się w tym okresie uzupełnienie tkanki tłuszczowej, która przez okres zimy została znacznie uszczuplona. Nietoperze mogą żerować wśród roślinności nabrzeżnej, porastającej rzekę, a także nad samym lustrem wody. To tutaj nocek rudy (*Myotis daubentonii*) swoimi ogromnymi, owłosionymi łapami może zbierać owady znad powierzchni wody. Podobnie jeden z największych nietoperzy w Polsce - mroczek późny (*Eptesicus serotinus*), który również specjalizuje się w polowaniach nad wodami. Najczęściej wybiera uciążliwe dla człowieka komary oraz inne owady, jak ochocki czy motyle. Takim menu nie pogardzi również borowiec (*Nyctalus noctula*), który preferuje szczególnie owady przeprowadzające rójki nad powierzchnią wody. Ten nietoperz jako jedyny, spośród wszystkich 22 gatunków występujących w Polsce, wydaje dźwięki słyszalne dla ucha ludzkiego (poniżej 20 kHz). Dlatego też jego charakterystyczne „cykanie”, wysyłane podczas żerowania, można usłyszeć np. siedząc wieczorem na ławce w parku.

Z mostu przy ul. Goleniowskiej można obserwować nietoperze

Nietoperz z gatunku nocek duży (*Myotis myotis*)

Kanały poniemieckiej fabryki Hydrierwerke- miejsce połączenia z odnogą Łarpia

Wśród roślinności porastającej brzegi Łarpia można obserwować żerującego gacka brunatnego (*Plecotus auritus*). Ten nietoperz z ogromnymi uszami i krótkimi skrzydłami jest specjalistą w szybkim i zwrotnym lataniu. Odżywia się on owadami zbieranymi z powierzchni liści drzew i krzewów. Latając wśród roślinności musi bardzo uważać by nie „zderzyć się” z nagle pojawiającą się przeszkodą. Wysoce wyspecjalizowany i precyzyjny zmysł echolokacji, jakim posługują się wszystkie nietoperze występujące w Polsce, umożliwia tym zwierzętom doskonałe poruszanie się w ciemnościach nocy. Dlatego też bezpiecznie mogą się czuć nasze włosy, gdyż nietoperz z pewnością je ominie. Dla życia nietoperzy ważne są również obszary wodne w okresie jesiennym. Wówczas to nietoperze zlatują się do kryjówek zimowych jeszcze przez jakiś czas. Zanim zaczną hibernować „dojadają”, aby zgromadzić jak największą ilość tkanki tłuszczowej, która decyduje o przeżyciu zimy. Bliskość takiej stołówki może nawet determinować wybór zimowiska.

Karolina Ignaszak

Kwiaty z terenu wyspy Polickie Łąki ...

Spacerując po terenach wyspy Polickie Łąki można zobaczyć wiele ciekawych okazów flory. Występują tutaj skupiska gatunków roślin typowych dla terenów bagiennych oraz łąkowych. Szczególnie przyjemne jest zwiedzanie terenów wyspy Polickie Łąki w okresie letnim, gdy pojawiają się kwitnące kwiaty.

Wierzbownica kosmata (*Epilobium hrisutum*) - popularna roślina o wysokości do 150 cm. Posiada drobne, wydłużone, lekko piłkowane na brzegach liście. Górną część rośliny w lecie zdobią małe (do 1,5 cm), purpurowe lub różowe kwiaty. Kwitnie od czerwca do sierpnia.

Dziewanna drobnokwiatowa (*Verbascum thapsus*) - duża roślina, która może osiągnąć wysokość ponad 2 m. Posiada prostą łodygę, przy której skupiają się podługne liście. Koniec łodygi przechodzi w gęste grono, na którym pojawiają się 1-2 cm żółte kwiaty. Kwitnie od lipca do września.

Kielisznik zaroślowy (*Calystegia sepium*) - duża roślina o wijącej się, silnie poskręcanej łodydze. Zazwyczaj wspina się ona po innych roślinach. Posiada zielone, strzałkowate liście o długości do 15 cm. Zdobia ją białe kwiaty o wielkości od 3-6 cm. Kwitnie od lipca do września.

Niecierpek gruczołowy (*Impatiens glandulifera*) - wysoka roślina, która może osiągnąć wielkość ponad 2 m. Posiada liście silnie wydłużone o długości od 10-25 cm, których brzegi są silnie piłkowane. W górnej części występują różowe lub czerwone kwiaty o wielkości 2-4 cm, skupione w grupach od 5 do 20 sztuk jednocześnie. Kwitnie od czerwca do października.

Przemysław Biegus

Dziewanna drobnokwiatowa

Niecierpek gruczołowy

Kielisznik zaroślowy

Wierzbownica kosmata

Gdzie w Policach oczyszcza się ścieki komunalne...

Ścieki komunalne powstają w wyniku ludzkiego metabolizmu oraz funkcjonowania gospodarstw domowych. Zalicza się do nich także mieszaninę ścieków przemysłowych (o zbliżonym składzie chemicznym do ścieków bytowych człowieka) oraz zanieczyszczone wody opadowe i roztopowe, które są kierowane do oczyszczalni. Pochodzą one z budynków mieszkalnych, budynków gospodarczych (gdzie przebywają ludzie), miejsc użyteczności publicznej i zakładów pracy. W większości stanowią zużytą wodę z toalet, łazienek, pralek i zlewów kuchennych.

Gdzie dalej trafiają, co się z nimi dzieje?

Ścieki komunalne z terenu Polic i innych miejscowości naszej gminy są w większości kierowane, za pomocą kanalizacji sanitarnej, do Przepompowni Głównej Ścieków przy ul. Dębowej 2 nad Łarpią. Ścieki pochodzące z posesji niepodłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej, zbiera się w bezodpływowych zbiornikach do gromadzenia nieczystości płynnych. Z tych nieruchomości są przewożone wozami asenizacyjnymi do punktu zlewnego, który znajduje się przy wyżej wymienionej przepompowni. Przy ul. Dębowej przeprowadzany jest wstępny etap oczyszczania ścieków komunalnych. Zostają w nim oddzielone zanieczyszczenia stałe, które trafiły do ścieków. Są one zatrzymywane na specjalnej kracie i usuwane w formie mieszaniny odpadów nazywanych „skratkami”. Następnie ścieki przepływają przez poziomy dwukomorowy piaskownik. W nim grawitacyjnie ze ścieków zostaje oddzielony piasek. Po przejściu tych etapów ścieki są kierowane do głównej pompowni. Z tego miejsca

Przy ul. Dębowej w Policach często można zobaczyć samochody asenizacyjne przekazujące ścieki do punktu zlewnego

Od 1909 r. do 1998 r. przy ul. Dębowej funkcjonowała oczyszczalnia ścieków, po wybudowaniu rurociągu tłoczego ścieki są kierowane do oczyszczalni Zakładów Chemicznych „Police” S.A. Przy ul. Dębowej istnieją przedwojenne i powojenne zbiorniki do oczyszczania ścieków (obecnie pełnią funkcję zbiorników rezerwowych wykorzystywanych w przypadku awarii rurociągu).

Piaskownik oraz urządzenie do usuwania „skratek” (w tylnej części zdjęcia) w Przepompowni Głównej Ścieków przy ul. Dębowej

transportuje się je rurociągiem tłocznym do oczyszczalni ścieków, znajdującej się za terenie Zakładów Chemicznych „Police” S.A. Jest to oczyszczalnia typu mechaniczno-chemicznego. W niej ścieki komunalne łączą się ze ściekami przemysłowymi, wytwarzanymi przez wymieniony zakład. Po przejściu kolejnych etapów oczyszczania (między innymi wytrącenia zanieczyszczeń w formie osadów) ścieki są kierowane do ziemnych zbiorników, gdzie następuje ich „doczyszczenie”. Następnie wpływają, już jako czyste wody, za pośrednictwem Kanału Jasienickiego do rzeki Odry.

Małgorzata Najmark

Wrzesień 2011 r. – prace związane z pogłębianiem i oczyszczaniem Łarpi na terenie Osiedla Mścięcino

Budynek przepompowni i jego wnętrze

Południowa część Łarpi

Życie biologiczne w wodach Łarpi ...

Łarpia ma charakter kanału zastoiskowego, na którym brak jest praktycznie spadku dna. Średnia głębokość w rzece waha się w granicach 1,2 do 2,5 m. Brzegi są wyraźne, porośnięte krzewami i gdzieśgdzie kępami drzew. W ramach bonitacji wód Łarpi przeprowadzonej w lipcu 2003 roku stwierdzono występowanie następujących gatunków roślin: rdestnica kędzierzawa i grzebieniasta, rogatek sztywny, moczarka kanadyjska i wywłócznik okółkowy. Praktycznie wszędzie spotkać można szalejadowity. Roślinność naczyniowa stanowi substrat do składania ikry dla większości ryb karpiowatych, zaś skupiska roślin w partiach przybrzeżnych to doskonale schronienie dla wylęgu i narybku większości gatunków ryb. Badania ichtiologiczne rzeki Łarpi, oraz wywiady z miejscową ludnością pozwoliły dość ściśle określić skład gatunkowy. Dominującym gatunkiem w wodach tej rzeki jest płoć (*Rutilus rutilus*). Występują ponadto: okoń (*Perca fluviatilis*), rozpiór (*Abramis ballerus*), krap (*Blicca bjoerkna*), ukleja (*Alburnus alburnus*), karaś (*Carassius carassius*), wzdregra (*Scardinius erythrophthalmus*), lin (*Tinca tinca*) i boleń (*Aspius aspius*). Wędkarze informują o sporadycznym pojawianiu się sandaczy, szczupaków i sumów. Według klasyfikacji rybackiej rzek, wody Łarpi należy zaliczyć do krainy leszcza. Badania zooplanktonu wód Odry w rejonie Łarpi, pozwoliły ustalić, że dominującymi grupami są wrotki (głównie: *Asplanchna* i *Brachionus calyciflorus*), wioślarki (*Leptodora kindti* i *Daphnia cucullata*), widłonogi oraz *Dreissena polymorpha*. Występowanie zooplanktonu charakteryzowało się osiągnięciem maksimum liczebności w maju lub w lipcu. Najuboższym okresem pod względem zasobów zooplanktonu okazał się miesiąc grudzień (dane z pracy M. Wolska, 2003 r.). Łarpia pod względem biologicznym stanowi pewnego rodzaju odstojnik, gdzie młodzież ryb może znaleźć doskonale warunki pokarmowe, jak i możliwość schronienia się przed drapieżnikami. Konieczne wydaje się przemyślane opracowanie strategii ochrony tak bogatego pod względem gatunkowym biotopu.

Jolanta Kempter

Lin

Okoń

Boleń

Krap

Karaś

Płoć

Latem Łarpia w niektórych miejscach przypomina egzotyczne rzeki Ameryki Południowej

Pływając po Łarpi można obserwować wiele gatunków roślin wodnych

Rowerowe wycieczki ...

W ramach Stowarzyszenia Ekologicznego „Lar-pia”, od 2004 r. swoją działalność prowadzi Policki Klub Cyklistów „Sama Rama”. Podczas organizowanych imprez zachęcamy do korzystania z alternatywnych form transportu. Promujemy, przede wszystkim, przemieszczanie się przy pomocy rowerów oraz zachęcamy do preferowania przejazdów transportem publicznym. Mamy świadomość, iż ograniczając indywidualne przejazdy samochodowe, przyczyniamy się do eliminacji lub ograniczenia zanieczyszczenia powietrza. Zachęcamy do zachowań zmniejszających emisję szkodliwych związków do atmosfery, znajdujących się w spalinach, takich jak: dwutlenek i tlenek węgla, tlenki azotu, różnego typu węglowodory oraz ołów. Korzystając z rowerów, przyczyniamy się także do eliminacji emisji hałasu do środowiska. Naszym celem jest również promocja turystyki rowerowej i pieszej. Podczas imprez staramy się integrować lokalną społeczność oraz namawiamy wszystkich uczestników imprez do prowadzenia działań związanych z ochroną środowiska. Wiele imprez organizowanych przez Policki Klub Cyklistów „Sama Rama” ma charakter cykliczny i cieszy się dużym zainteresowaniem mieszkańców Polic - są to, między innymi: Inauguracja Sezonu Turystycznego, Kuligi, Nocny Rajd z Pochodniami, Każdy Ptasek ma Swoją Daszek, Powitanie Wiosny, Rodzinny Rajd Rowerowy, Wakacyjny Rodzinny Rajd Rowerowy, Rowerowe Dni Polic, Święto Cyklistów, Mobilny bez Samochodu, Dzień bez Samochodu, Rajd Szlakiem Książęcego Rodu Gryfitów, Rajd Szlakiem Pomników Jana Pawła II, Mikołaj Zwierzętom, Wycieczki w Nieznane. Organizując różnego typu imprezy, współdziałamy z innymi stowarzyszeniami lub organizacjami takimi jak:

Turystyczny Klub Kolarski PTTK „Jantarowe Szlaki” Szczecin, „Neptun”, „88”, ADFC „Oderhaff” Eggesin, Rowerowy Szczecin, Cedynski Klub Rowerowy, Chojeński Klub Rowerowy. Nasz Klub od wiosny do późnej jesieni w każdą niedzielę organizuje wyprawy rowerowe po drogach i bezdrożach w Polsce oraz po przygranicznych terenach - po stronie niemieckiej. Mamy mnóstwo ciekawych planów i propozycji. Zapraszamy do współpracy wszystkich, którzy lubią rowerowe wycieczki, czynny wypoczynek i czyste środowisko.

Jedna z rowerowych wycieczek

Policki Klub Cyklistów „Sama Rama” jest często współorganizatorem rodzinnych rajdów rowerowych

Policki Klub Cyklistów „Sama Rama” na wycieczce w Christianbergu - 22.05.2011 r.

Biblioteka nad Łarpią

Historia powstania Biblioteki w Policach sięga 1948 roku, wtedy to w lutym powołano Komitet Biblioteczny, który funkcję bibliotekarza powierzył pani Irenie Drzewieckiej. Środki finansowe na zakup książek otrzymano wówczas od Polickiej Rady Miejskiej, a pierwsze egzemplarze książkowe od Powiatowej Rady Narodowej w Szczecinie. Ta sama Rada Miejska w Policach, w skład której wchodził: Leonard Abramowski, Jakub Warchoń, Maria Bik i Józef Bielas podjęła w dniu 23 sierpnia 1948 roku Uchwałę Nr 12, mówiącą o powołaniu Biblioteki w Policach. Ogłoszono apel do mieszkańców Polic, aby przekazywano książki do zaadaptowanego budynku przy ul. Wojska Polskiego. Na ten apel odpowiedziało wielu mieszkańców naszego miasta.

Powiększające się zbiory Biblioteki nad Łarpią umieszczono na pierwszym piętrze budynku, tworząc Wypożyczalnię. Z posiadanych zbiorów wydzielono, między innymi, słowniki i encyklopedie, organizując Czytelnię Naukową. Udało się przejąć od Miejskiego Zarządu Budownictwa Mieszkaniowego parter zajmowanego przez bibliotekę budynku i zaadaptować go na potrzeby własne, organizując Oddział dla Dzieci.

Wraz z upływem lat działalność Biblioteki rozwijała się coraz prężniej. Około 1967 roku ze strony pracowników Biblioteki – Zdzisławy i Stanisława Orłowskich, pojawiła się propozycja nadania polickiej bibliotece imienia. Wybór padł na noblistkę w dziedzinie nauk chemicznych - Marię Skłodowską-Curie. I tak w 1967 roku, w podwórzu Biblioteki stanął pomnik wielkiej uczoney, a na frontowej ścianie budynku umieszczono pamiątkową tablicę.

W latach 1975-1979 Biblioteka w Policach stała się biblioteką samodzielną, podporządkowaną bezpośrednio Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Szczecinie. W grudniu 1979 roku wprowadzona została kolejna zmiana w rejonizacji bibliotek województwa szczecińskiego. Biblioteka policka samodzielną została przemianowana na bibliotekę oddziałową z poszerzonym rejonem oddziaływania.

W roku 2000 Biblioteka została wpisana do Rejestru Instytucji Kultury, prowadzonego przez Gminę Police pod Nr 1 i otrzymała osobowość prawną. Od 2008 roku Biblioteka pełni zadania powiatowej biblioteki publicznej.

Biblioteka w swoich zbiorach posiada książki z różnych dziedzin wiedzy. Współcześnie Biblioteka jest prężnie działającą instytucją kultury, oferującą szeroki wachlarz usług swoim czytelnikom. Biorąc pod uwagę wymagania programowe szkół i przedszkoli, poszczególne działy prowadzą lekcje biblioteczne, organizują spotkania autorskie, konkursy czytelnicze i plastyczne. Mieszkańcy Polic mają także możliwość podziwiania w Bibliotece wystaw malarstwa i fotografii oraz mogą wziąć udział w spotkaniach muzycznych czy literackich.

Przez wiele lat Biblioteka była związana z Łarpią. Poprzez posiadanie bardzo bogatego księgozbioru na temat ekologii i ochrony środowiska - przy współpracy z członkami Stowarzyszenia Ekologicznego „Łarpia”, prowadzi edukację ekologiczną, organizuje spotkania oraz konkursy związane z ochroną środowiska.

Widok budynku biblioteki z 1969 r.

Budynek, w którym mieści się Biblioteka powstał najprawdopodobniej na początku lat 90. XIX w. Przed wojną mieściły się w nim kawiarnia Porath oraz hotel. Z lewej strony zdjęcie budynku z 1903 r., z prawej - widok współczesny.

Wioletta Kołodziejczyk

Ciekawe informacje

Pomysłowi „prałarpianie” – około 8-4 tysięcy lat p.n.e. rozpoczął się okres zwany mezolitem. W tym czasie nastąpił znaczny wzrost temperatury, czego następstwem było wyłonienie się spod ciężaru pokrywy lodowej znacznych obszarów powierzchni ziemi. Skąpa roślinność przeistoczyła się w bogate lasy, a topniejący lód utworzył nowe rzeki oraz jeziora. W okolicach Polic przebywali już wtedy ludzie, co potwierdza wyłowiony z Odry w 1934 r. harpun (nazywany w literaturze naukowej harpunem typu Police). Jego budowa świadczy, iż „prałarpianie” byli ludźmi pomysłowymi i uzdolnionymi technicznie. Narzędzie zostało starannie wykonane z poroża sarny, ma obustronnie spłaszczoną nasadę, która kończy się jednostronnym zadziorem. Dwie wypustki podstawy nasady pozwalały na umocowanie harpuna na drewnianym kiju. Narzędzie służyło do polowania na powszechnie występujące w tamtym okresie foki oraz duże gatunki ryb, jak szczupak i sum.

Harpun typu Police

Miliarderzy znad Łarpi - niestety nie należeli do ludzi bogatych. Po zakończeniu I wojny światowej rozpoczął się ogólnoswiatowy kryzys gospodarczy. Ceny produktów rosły z niewiarygodną szybkością. Hiperinflacja była tak duża, iż pieniądze (zwłaszcza w 1923 r.) nie przedstawiały praktycznie żadnej wartości. Państwowe drukarnie nie nadążały z drukiem banknotów o coraz większych nominałach. Wiele miast, żeby móc funkcjonować, zaczęło drukować własne banknoty. Również ówczesny Urząd Miejski w Policach wprowadzał do obiegu marki. Z prawej strony przedstawiamy zdjęcie banknotu z 1923 r. o nominale 200 miliardów marek, którym posługiwali się dawni mieszkańcy Polic.

Banknot z Polic

Wilki wśród wierzb – występują na terenie wyspy Polickie Łąki. Nie są to jednak groźne zwierzęta, lecz krzewy chmielu (*Humulus lupulus*) nazywanego „wilkiem” przez Rzymian, którzy często widywali jego pędy wśród gałęzi wierzb. Chmiel jest pnącą rośliną z rodziny konopiowatych. Dorasta do 5 m długości, jego łodyga jest kanciasta i mocno wijąca się. Chmiel uprawia się dla owocostanów, tak zwanych szyszek zawierających związki goryczkowe – lupuliny, które są wykorzystywane w piwowarstwie oraz lecznictwie. Policzanie uprawiali chmiel na terenie wyspy Polickie Łąki już w XIV w., służył on do produkcji miejscowego piwa.

Chmiel

Przedwojenne butelki po piwie z Polic

Wycieczka po wyspie Polickie Łąki ...

Jeśli znajdujesz przyjemność w bezpośrednim obcowaniu z przyrodą i poznawaniu uroków polickiej ziemi, wybierz się na pieszą bądź rowerową wycieczkę po leżącej nad Łarpią wyspie Polickie Łąki. Trasa opisanego szlaku liczy 6,2 km. Można z niej podziwiać piękne widoki panoramy miasta oraz okazy dzikiej przyrody.

Szczegółowa trasa szlaku:

km km - długość trasy oraz odległość pomiędzy poszczególnymi punktami na szlaku

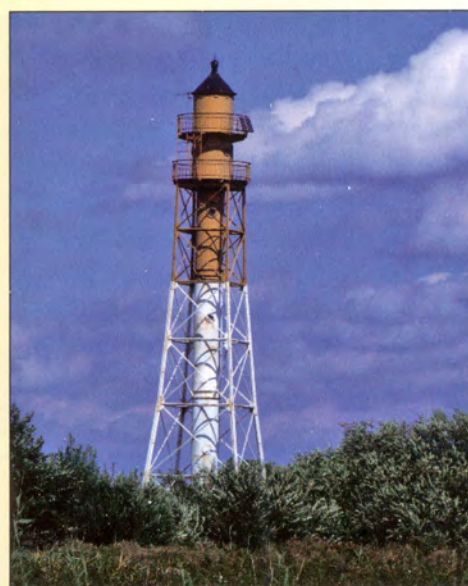
- 0,0 (0) – początek trasy most przy ul. Goleniowskiej na Łarpi,
- 0,1 (0,1) – skręt w prawo,
- 0,2 (0,1) – mostek nad kanałem odwadniającym, za mostkiem ścieżką w lewo i dalej polną drogą, skrajem łąki, wzdłuż kanału odwadniającego,
- 1,0 (0,8) – skręt w lewo przez kanał (na drugiej grobli) i dalej polną drogą w kierunku Odry,
- 2,4 (1,4) – dochodzimy do skrzyżowania z drogą betonową. Skręcając w prawo, betonową drogą wzdłuż wału przeciwpowodziowego po 0,5 km dochodzimy do urokliwego miejsca nad Łarpią, gdzie można odpocząć i rozpaść ognisko,
- 3,4 (1,0) – tą samą drogą wracamy do skrzyżowania i udajemy się dalej, w stronę biało - czerwonej wieży nawigacyjnej, idąc cały czas po drodze z betonowych płyt,
- 3,6 (0,2) – wieża nawigacyjna po lewej stronie drogi,
- 4,3 (0,7) – dochodzimy w pobliże portu przeładunkowego amoniaku ZCh Police SA, do skrzyżowania z drugą drogą z płyt betonowych, gdzie skręcamy w lewo,
- 6,2 (1,9) – idąc znaną mieszkańcom Polic drogą „na Mijankę” (w pobliżu dzika plaża, miejsce kąpieli licznych policzan), dochodzimy do punktu, skąd rozpoczęliśmy naszą wędrowkę tj. do mostu przy ul. Goleniowskiej na Łarpi.

Wycieczka opisanym szlakiem pozwoli turystom na obcowanie z bogatą roślinnością łąkową i wodną. Dostarczy także niezapomnianych wrażeń z możliwości obserwowania licznych ptactwa żerującego i gniazdującego na Polickich Łąkach. Do zobaczenia na szlaku.

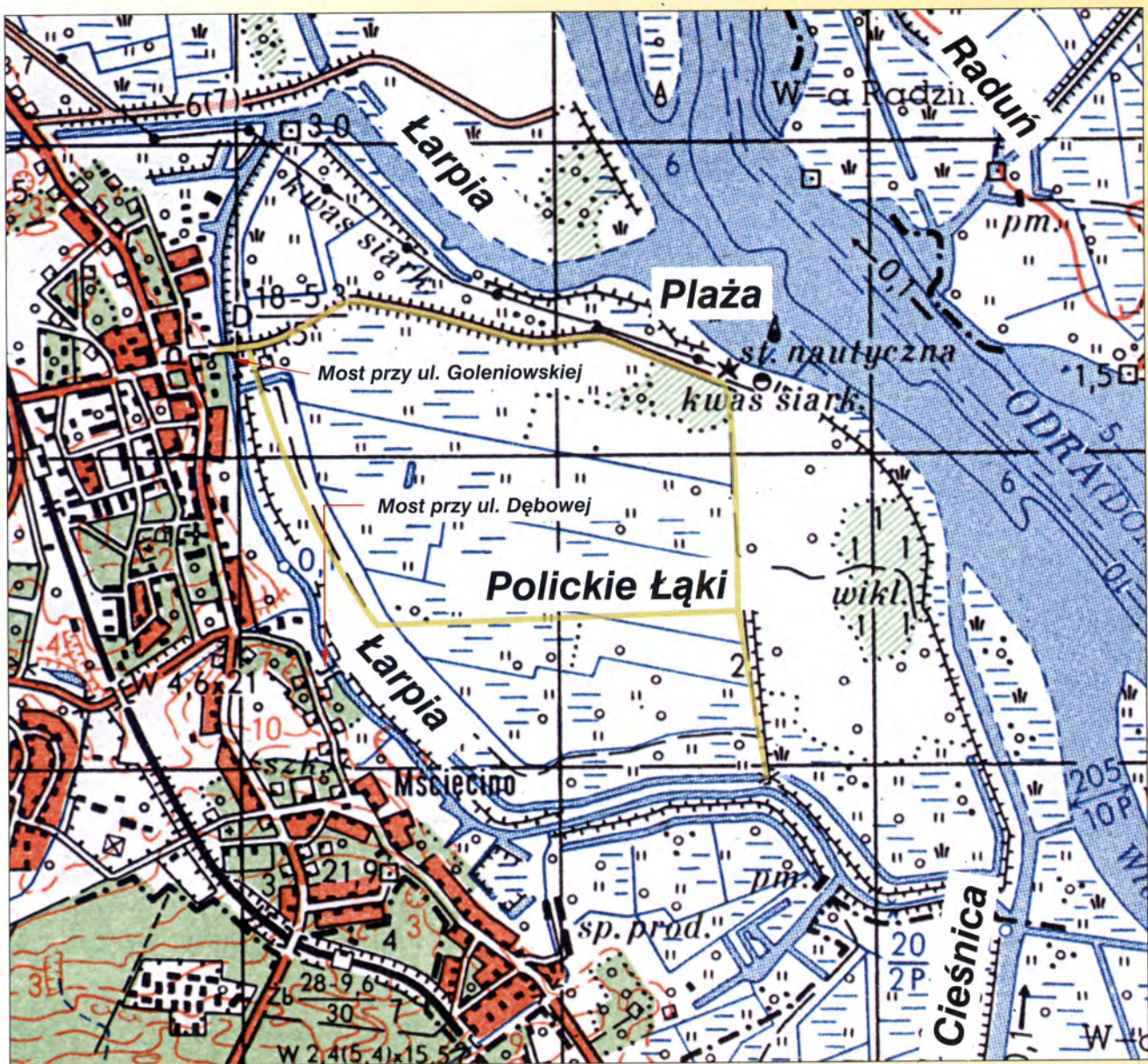
Małgorzata Najmark

Na początku szlaku możesz zobaczyć przy ul. Goleniowskiej dom z początku XX w.

Wieża nawigacyjna, którą miniesz podczas wycieczki

Okolice Łarpi — trasa opisanego szlaku

Kontakt z nami ...

Zebrania Stowarzyszenia Ekologicznego „Łarpia” w Policach odbywają się w każdy pierwszy wtorek miesiąca o godzinie 18 w sali nr 5 Miejskiego Ośrodka Kultury w Policach przy ul. Siedleckiej 1a.

Zarząd Stowarzyszenia Ekologicznego „Łarpia”:

1. Wiesław Gaweł - Prezes tel. 504 138 749
2. Michał Olszewski - Z-ca Prezesa Stowarzyszenia
3. Helena Pilarska - Skarbnik
4. Małgorzata Najmark - Sekretarz
5. Stanisław Wolny
6. Dariusz Nowicki
7. Jerzy Dembski

Komisja Rewizyjna:

1. Przemysław Biegus - Przewodniczący
2. Grażyna Krupowies - Z-ca Przewodniczącego
3. Stanisław Dzieszuk

Współczesne zdjęcia budynków, kwiatów i krajobrazów - Przemysław Biegus.

Zdjęcia nietoperza i przedwojennych butelek po piwie - Marek Bandrowski.

Zdjęcie Polickiego Klubu Cyklistów „Sama Rama” - archiwum klubu.

Zdjęcie przekroju gleby z terenu wyspy Polickie Łąki - Monika Witczak.

Zdjęcie południowej części Łarpi - Małgorzata Najmark.

Sfinansowano z budżetu Gminy Police

Skład i druk: **Comgraph** Anna Jadczyk tel./fax 91 422 42 62

MAJ 2012 r.

